ԳԻՏԱԿԱՆ

ՎԱՐԴԳԷՍ ԵՐԱՄԵԱՆԻ ԳԻՒՏԸ

ԿՈՅՐ էր Պ. Համբարձում Երամեան, բայց և այնպէս աւելի քան ամբողջ քառորդ դար մը՝ բոլոր վանեցի մանկուոյն առաջնակարգ դաստիարակը եղաւ իր իսկ անուամբ հիմնած վարժարանին մէջ։

Հազուագիւտ օրինակ մը դաստիարակի զոր Հայերս կրնանք ընծայել Եւրոպայի։

et deshydratation de étylpropilphénilcarbinol)։ Անոնք որ նման աշխատութեամբ զբաղելու առիթն ունեցած են՝ կրնան գուշակել թէ հեղինակը յաջող արդիւնք մը ձեռք բերած ըլլալու համար ո՛րչափ յարատեւութեամբ պէտք է աշխատած ըլլայ, գործարանաւորը քիմիայի այս նոր բաղադրութեան, զոր ցարդ դեռ ոչ

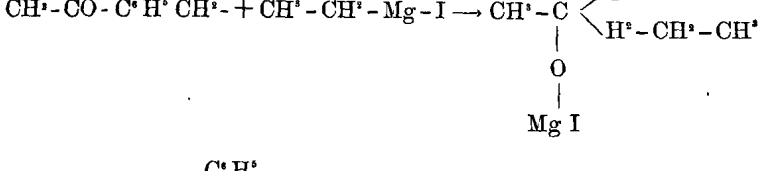

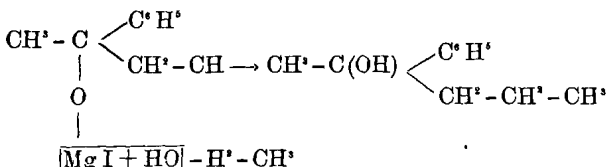

(ՁԵ Ա)

Նա իր սաներուն սորվեցուցածը, կամքի յաղթանակի ճշմարիտ գաղափարը իր մէջ կեդրոնացուցած կը Ներկայանար անոնց։

Այս կամքն է զոր իր որդին՝ Պ. Վարդգէս ժառանգած ասպարէզ կ'իջնայ գիտական նոր յաղթանակով մը։

Ֆրանսական Գիտութեանց Ակադեմիան Տեղեկագրութեան օգոստոսի թիւը՝ սովորականէն աւելի հետաքրքրութեամբ մը կը թղթատեն, քիչ մ'ալ ազգային հպարտութեամբ լեցուած։

Հոն 362 էջի մէջ կը տեսնանք Պ. Վարդգէս Երամեանի աշխատութեան մէկ արդիւնքը Համայնութիւն և անչրացումն էթիլբրոբիլֆենիլքարպինոլի։ (Synthèse

ոք յաջողած էր ձեռք բերիլ։ Հոս կ'ամփոփենք այնպէս՝ ինչպէս հաղորդած է ինք հեղինակը։

«Գիտենք Օկիւսդ Բլաժի աշխատութիւններէն, թէ երբ օրկանօ-այօժենօ-մանեէգիական բաղադրութիւնք հակազդենք խառն քետոններու վրայ որ R – CO – C⁶ H⁵ նշանացոյցն ունին, կը ստացուին երրորդական ալքոլներ որ ջրատութեամբ էթիլէնիք քարպիւրներ կու տան։

«Այսպէս պատրաստեց առն հեղինակը էթիլբրոբիլֆենիլքարպինոլը եօտիւբրոբիլմանեէզիումը ասէտոֆենոնի վրայ հակազդելով (Ձև Ա)։

digitised by A.R.A.R.@

«Բրոբիլֆենիլաէթոնի վրայ ալ միև — նոյն հակազդեցութիւնը կատարեցինք, եթերական լուծումը կաթիլ կաթիլ էթիլմանեէզիում պլոմիւրի վրայ լեցնելով։ Արագ եղաւ հակազդեցութիւնը և քէդոնի յաւելումէն վերջ փորձանակին մէջինը ամբողջապէս պնդացաւ։

«Զանգուածը ջրով տարրալուծելէ առաջ, փորձանակը ցրտացուցիչ խառնուրդի մը մէջ ընկղմեցինք ամբողջապէս պաղեցնելու համար։ Երբ այսպէս բոլորովին ցրտացաւ, փորձանակին մէջ սառի կտորուանքներ ձգեցինք, շարունակ շարժելով փորձանակը, և եթերալոյծը ամանեցինք (décanter) երկու անգամ լուալէ վերջ. բնաձխատ նատրով չորցնելէ վերջ եթերի մնացորդէն ալ զտեցինք պարապութեան միջոցով ստացուած անգոյն արդիւնքը։

«Փորձեցինք այս ալքոլին ֆէնիլիւրէդանն ալ պատրաստել, բայց կարելի չեղաւ, այնու հանդերձ որ խոնաւութեան հետք ալ չկար, և ունեցանք միայն տիֆէնիլիւրէն։ Ինչուշտ անոր համար որ մեր երրորդական ալքոլը շուտով կ'անջրանայ էթիլէնիք քարպիւրի մը ձևանալովը։

«Եւ ստուգիւ մեզի բաւական եղաւ որ նախնական արդիւնքը, փոխանակ պարապութեան՝ մթնոլորտային ճնշման տակ թորեցնենք, լաւելու համար անօթին ներքին եզերաց վրայ փոքրիկ ճայթիւններ, որոնք առաջ կու գային ջրոյ փոքրիկ կաթիլներու փակումով։ Բայց այս արդէն էթիլբրոբիլֆենիլքարպինոլի մասնական անջրացումն մ'է (deshydratation), որու ամբողջականն ունենալու համար, ստիպուեցանք գոլորշիներն հրաշէկ (terre

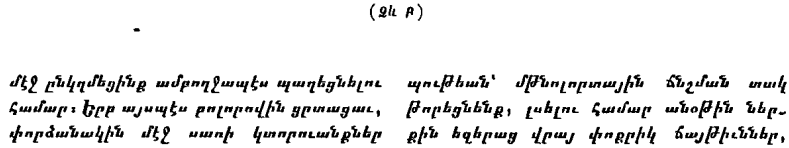

(1)

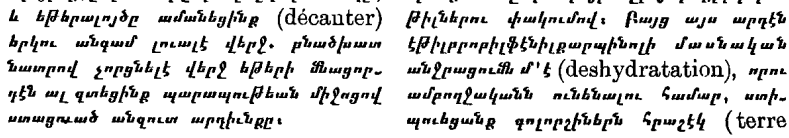

(2)

(Չև գ)

«Թորեցման շրջանին, կարևոր՝ մէկ բան միայն հաւաքեցինք որ 132° և անդիկի 25հզրդմ ճնշմամբ կ'անցնէր։ Ասոր լուծումէն տեսնուեցաւ որ անցածը ունէր $C^{12}H^{18}O$ նշանացոյցը՝ որ է էթիլբրոբիլֆենիլքարպինոլ (Չև Բ)։

infusoire) մանրէահոդի վրայէ անցնել։

«Այս գործողութեան վերջնական արդիւնքը այն եղաւ որ ստացանք հեղուկի կարևոր մաս մը որ սովորական ճնշմամբ կ'անցնէր 216°ին։ Ասոր տարրալուծումն ալ տուաւ $C^{12}H^{16}$ մարմինը։ Ունի ոչ

digitised by A.R.A.R.@

յազեալ քարպիւրի հոտ, և այս կարգի բաղադրութեանց պէս կը փոխէ պրոմա-ջուրի գոյնը. ի վերջոյ փորձեցինք այս քարպիւրին նիթրոզաթ-ն ալ պատրաստել և քամիչին վրայ կրցանք բիւրեղներ հաւաքել, բայց պահել կարելի չեղաւ մի-ջավայրի ջերմութեան դիւրահալ ըլլալուն,

«Դոինք կշռով 3 մասն բիւրեղանալի քացախական թթուուտ և մէկ մաս թորեալ ջուր, զոր աւելցուցինք ասիտ քրոմիքի տեսական քանակին վրայ (օր. 25կ., 12 CrO^3 առ 20կ. քարպիւր). այնպէս որ թթուացումը՝ ասիտ բրոբիոնիք և էթիլ-ֆէնիլքէտոն կու տայ եթէ թթուացած մար-

$$CH^3-CH^2-CH=C\begin{cases}C^6H^5\\CH^2-CH^3\end{cases}$$

(ՁԼ Դ)

անշուշտ հալման աստիճաններին չափազանց ցած ըլլալուն պատճառաւ։

«Այս արգասիքները մեր քարպիւրի վրայ բան մը չեն տեղեկացներ, որովհետև երբորդական ալքոլի անջրացումն երկու կերպով կարելի է ընել, հետևաբար երկու տարբեր կազմութեամբ ալքոլներ ալ ստանալ (ՁԼ Դ)։

«Ձեզոքացուած քարպիւրի կրկին կապին տեղն որոշելու համար ասիտ քրոմիքի քացախական լոյծով քարպիւրը թթուացուցինք (oxydation).

մինը (1) նշանացոյցն ունի, կամ քացախական թթուուտ և բրոբիլֆէնիլքէտոն եթէ այս նիւթը (2) ձևն ունի։

«Արդ այս քրոմական թթուացման գլխաւոր արգասիքը եղաւ էթիլֆէնիլքէտոնը որ իր կիսաքարպազոնը 175°ի հալեցնելով կրցանք յատկանշել։

«Հետևաբար կրնանք եզրակացնել որ թթուացած քարպիւրի գէթ մաս մը հետևեալ նշանացոյցին կը համապատասխանէ (ՁԼ Դ) այսինքն ֆենիլ-3-էզէն-3»։

Հ. Վ. ԽԱՆՊԻԿԵԱՆ

ԱՉՔԻ ՎԱՐԱԳՈՅՐ (CATARACTE)

ԵՒ ԱՆՈՐ ԴԱՐՄԱՆԸ

Եթէ բազդատենք աչքը լուսանկարի գործիքի մը հետ, կը գրէ Մեյերսթինէկ երևելի բժիշկը՝ սեպտեմբերի 9էոյլ Բրվիի մէջ, կը տեսնենք որ առարկականին կը համապատասխանէ աչքին բիւրեղայ ոսպնաձևը, և ասիկա կը գտնուի աչքին բիբին ետևը և կը ձևացնէ բաւական պինդ մարմին մը, բայց բոլորովին թափանցիկ, նման ոգտիկ կլոզիչ ոսպնաձևի մը։ Թէ՛ լուսանկարի առարկականը և թէ բիբեղայ ոսպնաձևը նոյն պաշտօնն ունին։ Ասոնք այնպէս կը կեդրոնացնեն լուսաւոր ճառագայթները՝ որ վերջիններս կը գծագրեն լուսանկարի և աչքի գործարանին զգայի մակերևութին վրայ՝ արտաքին իրերուն պզտիկցուցած պատկեր մը։ Աչքին մէջ այս պատկերը կ'ամփոփուի ցանցաձևի կերպէն, և կը փոխանցի ուղեղին մէջ՝ տեսողական ջիղերուն ձեռքով։

digitised by A.R.A.R.@